

H. M. 1936

Fig. 1. Jørsby. Ydre, set fra Sydvest.

JØRSBY KIRKE

MORSØ NØRRE-HERRED

Kirken, der indtil 1905 var annekteret Sejerslev¹, er nu *Anneks* til Ejerslev. Ejendomsforholdene falder fra Reformationen sammen med Sejerslevs. Kirken overgik til Selveje 1. Januar 1913.

Kirken ligger sydligt i Sognet, nær Roden af Buksør Odde, Landtungen mellem Draaby Vig og Livø Bredning. Den lille Kirkegaard hegnes af Kampestensdiger, der mod Nordvest danner Terrasse for Kirkegaardens Fyld. Laager mod Øst og Vest har Stolper af kløvet Granit, vestligt i Syddiget en Indkørsel med murede Piller af smaa Sten.

Bygningen bestaar af gotisk Kor og Skib samt nymodens Vaabenhus. Orienteringen har svag, sydlig Afvigelse.

Den lille, lave Kirke, der minder om Hørsted (S. 490) og Lodbjerg (S. 596), er den eneste middelalderlige *Teglstenskirke* paa Mors og stammer sandsynligvis fra 1400'erne. De ydre Murflader er næsten overalt skalmuret i nyere Tid, kun Nordsiden staar urørt med oprindeligt Murværk af temmelig smaa, røde og gule Munkesten i Munkeskifte². Under det smalle Kor er der som Murfod et enkelt, ikke fremspringende, maaske senere indsat Kvaderskifte. Skibets Mure, hvis Højde kun er o. 3,40 m over nuværende Terræn, har nederst

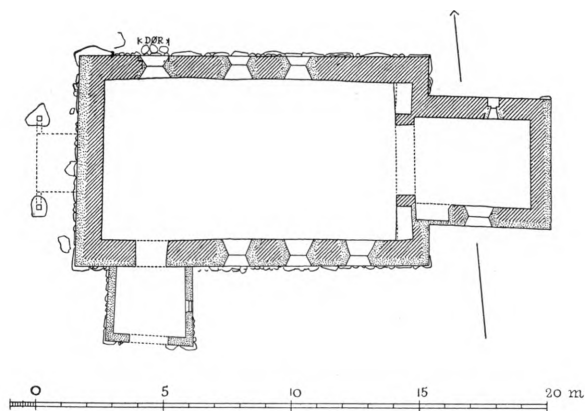

Fig. 2. Jørsby. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1939.

en Syld af raa Kamp, bedst bevaret mod Nord, hvor den bestaar af flade, rejste Kampesten og i o. 90 cm's Højde er vandret afsluttet med smaa Marksten. Af oprindelige Vinduer er kun bevaret Korets Nordvindue, hvis smalle, meget spidse Lysning (70×21 cm) udvendig sidder i en 35 cm dyb, bredt spidsbuet Halvstens Fals (93×50 cm, 160 over Jorden); indvendig har det haft smige Sider, men disse er nu dækket af moderne Paamuringer. Af Skibets Døre er Syddøren stærkt ommuret udvendig, hvor den nu er rektantet, mens den indvendig afsluttes med en senere Fladrundbue. Norddøren er tilmuret; udvendig, hvor den har været falset og o. 120 cm bred, er det meste af dens oprindelig spidse Halvstens Stik ødelagt af et nymodens Vindue³. Foran Døren ligger en gammel Indgangsbrølægning.

I det *Indre* er den uregelmæssigt spidse, stærkt overpudsede Korbue maaske udvidet. Den virker ualmindelig lav og trykket i Forhold til de 185—205 cm høje, 120—130 brede, spidsbuede *Sidealternicher*, der flankerer den vestre Side. Korbuens Vanger er kun o. 72 cm brede, saaledes at Kor-Rummet strækker sig et Stykke mod Vest ind i den 125—130 cm svære Triumfvægs Murtykkelse. Taggavlen derover, der er betydelig spinklere, kun o. 63 cm, er rejst over den af Koret gennembrudte Del af Væggen og hviler derfor paa en bred, spids Aflastningsbue, som gaar højt op i Tagrummet. Buens Halvstens Stik er muret af Munkesten, og det samme gælder Gavlens Østside, derimod ikke dens Vestside, der er sat af ret store Marksten i jævne Skifter med smaa Strandsten og Munkestensbrokker i Fugerne. Mod Vest er Aflastningsbuen lukket med en Halvstens Mur af Munkesten, hvori der senere er brudt en Gennemgang, og op ad Gavlens Vestside ses tydelige Spor af to een Sten brede, o. 15 cm fremspringende Munkestenspiller, der har staaet symmetrisk om Gavlens Akse, o. 78 cm fra hinanden. Pillerne, der har været o. 2,10 m høje over Loftsgulvet, er i Forbandt med Indskudsmuren og Murstykket over Aflastningsbuen.

M. M. 1905

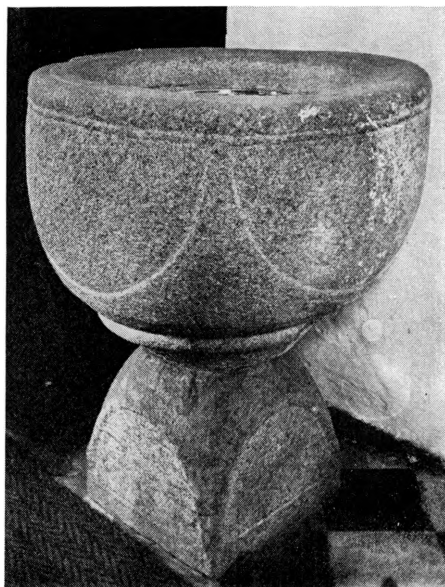
Fig. 3—4. Jørsby. Maria med Barnet og * Ærkeengelen Mikael (S. 1036).

Tilføjelser og Ændringer. Det lille *Vaabenhus* foran Syddøren, af smaa Mursten over Kampestenssyld, stammer maaske fra Slutningen af 1700'erne⁴. Det lille Østvindue, indsat 1861, og den brede, stærkt udvidede Dør er begge retkantede. Et ældre †*Vaabenhus*, hvis Materiale ikke kendes, blev 1717 helt ombygget af Kampesten⁵. — Klokken hænger i en tømret *Stabel* ved Vestgavlen; 1803 havde Kirken †Klanghus med Fjæleskur over⁶.

Bortset fra det nævnte Vindue i Korets Nordmur er alle Kirkens Vinduer nymodens, rundbuede og smigede om Støbejernsstel. Hele Bygningen staar hvidkalket. Tagværkerne, der har to Lag Hanebaand, er nye, over Koret dog delvis af genanvendte, gamle Egespær. Korets Østgavl er nymodens, af smaa Sten, Skibets Vestgavl gammel, i hvert Fald indvendig, hvor den op til de underste Hanebaand er muret af Kamp, svarende til Triumfgavlen. Kor og Skib er blytækt (paa søndre Tagflade: WPS PIS 1841), Vaabenhuset teglhængt. Det Indre har Bjælkelofter. Nichen i Korets Sydvæg er moderne.

INVENTAR

Alterbord, muret op ad Østvæggen, nu overpudset, saa Materialet ikke kan bestemmes. 1873 var det af røde Mursten uden særlig Plade (M.-Petersen). For- og Overside dækkes nu af Fyrrebrædder.

V. H. 1936

Fig. 5. Jørsby. Font (S. 1036).

†*Alterklæde*. 1686 anskaffedes 2 Alen rødt Klæde til Alterets Forhæng (Rgsk.).

Altartavlen er et Maleri, Kristus og et lille Barn, signeret: »Chr. Dalsgaard, Sorø 1866«, i samtidig Ramme, formet som en rundbuet Portal med Gavltrekanter.

Figurer fra †*Altartavler*, maaske hørende til de to Sidealternicher, 1) *Ærkeengelen Mikael (Fig. 4), unngotisk, fra o. 1250—1300, 1 m høj. Haaret er buklet, Foldekastet enkelt og blødt, Skjoldet spidst, uden Randbrømme som paa V.-Assels (S. 911); venstre Arm med Lansen mangler. Helgenen træder paa Jordsmon, hvorunder den velbevarede Drage bugter sig. Træet har svage Spor af Kridtgrund. 2) Maria med Barnet (Fig. 3), fra o. 1500, O. 78 cm høj. Den stærkt svajede

Figur bærer en høj Krone med nye⁷ Korsblomster og over Kjolen en lang Kappe; paa venstre Arm holder hun det nøgne Jesusbarn, som hun rækker et Æble. Stafferingen er moderne. Figuren er anbragt paa en Konsol paa Skibets Nordvæg. 1809 stod begge Figurer hensat »i en Krog i Muren« (Præsteindberetning), nu er S. Mikaelsfiguren, der er ældre end Kirken, i Nationalmuseet.

Altersølv. *Kalk*, sammensat af Dele fra forskellige Tider. Ældst, fra o. 1625, er Bægeret, hvorpaa er graveret et Krucifiks med spejlvendt INRI, Vaaben for Krag og Skram samt Initialerne CK og MS (Christen Krag til Jørsbygaard, død 1622, og hans Hustru Mette Skram, død 1627); vistnok fra Begyndelsen af 1700'erne er den forgyldte Knop, der er lodret delt i otte Rygge, som hver har en Oval med fordybet Kontur; fra først i 1800'erne stammer den runde Fod; det trinde Skaft er nyere. *Disk* med graveret Cirkelkors, stemplet: Sund.

Alterstager, o. 1625, svarende til Alsted (S. 1002) og Ejerslev (S. 1029), 39 cm høje, med profileret Fod, slankt Skaft med flad Midtknop mellem Balusterled og Lysetorn, der forneden har en stor Gennembrydning.

†*Messehagel*, nævnt 1693, af grønt Damask med Kors »af noget gammeldags Tøj« (Rgsk.).

Fonten (Fig. 5) er romansk, af Granit, og maa derfor stamme fra en anden Kirke. Kummen, 78 cm i Tvm., har en spinkel Rundstav langs Overkanten og er delt i fire store Halvcirkler med fordybet Kontur. Kummehalsen er forsynet med en Vulst, det store Afløbshul er blyfyldt ligesom en Revne, der

strækker sig fra Bund til Overkant. Foden er formet som et omvendt Terningkapitæl⁸.

Fad af Kobber, fra o. 1700, kun 31,5 cm i Tvm. Paa Randen opdrevne, pæreformede Bukler, der danner Hvirvelrosetter.

Kande af Tin, stemplet: Hans Høy.

Prædikestol i Renaissance, fra o. 1600—25, enkelt snedkret. De fire Storfelters Arkader har riflede Pilastre, Listekapitæler og Bueslag med skællagte Skiver trukne paa en Snor og Midtroset (sml. Erslev, S. 930); i Buevinklerne Blomster med to Akantusblade. Paa Hjørnerne staar toskanske Søjler med glatte Prydbælter; paa Frisefremspringene er der Diamantbosser, paa Postamentfremspringene Løvemasker. Ny Opgang. Nyere Staffering. 1710 stafferedes Stolen af Rasmus Jensen Thrane (Rgsk.).

Stoleværket er nyt, med paasatte Karvesnitsrosetter.

†*Skriftestol* og †*Degnestol* stafferedes 1710 af Rasmus Jensen Thrane (Rgsk.).

Pengeblok, jernbunden, fra 1800'erne.

Klokke fra 1400'erne, af Støberen P.L. P. Foroven et tomt Skriftbaand; Kronen er afbrudt og erstattet af Jernhanke. Tvm. 84 cm. (Uldall S. 146).

GRAVMINDER

Gravsten. Fragment af norsk Marmor, med Versaler: ».. døde 1787 ..«. Paa Kirkegaarden.

**Gravtræ*, sikkert over et Barn, 87 × 37 cm. Baade Skrift og Ornamenter er forvitret. Paa Dueholm.

En **Guldring*, gotisk, der 1901 fandtes i Kirken, stammer muligvis fra en Grav. Ringen har en gennembrudt, oval Plade med Fremstilling af Korsfæstelsen og ved den ene Side et Bladornament. I Nationalmuseet.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1686—1719, div. Aar (LA. Viborg). — Præsteindberetning 1809 (NM). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen 1873, E. Moltke og C. G. Schultz 1940.

F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker III. 1884. S. 138 f.

¹ Sml. Danske Atlas V. 1769. S. 567. ² Munkestenenes Format er 26 × 12 × 8—8,5 cm (5 Skifter = 47 cm). Kirken maatte delvis skalmures allerede 1699, da Murmester Godske Christensen fik 21 Daler for at opmure mestendel af Højkirken paa den søndre Side med hel Mur, nogle Steder paa den østre Ende af Lillekirken med Flikmur samt for at tilmure et Stykke Mur paa Sydvesthjørnet af Højkirken, som var slet forraadnet (Rgsk.). Skibets Sydside blev helt skalmuret 1860 (Kaldsbog ved Sejerslev). ³ Falsen fastslaaet ved lille Udhugning; under Spidsbuestykket har der sikkert været et Spejl. ⁴ 1803

var Vaabehuset af Brandmur, d. v. s. Mursten (Kirkesyn 1803). ⁵ Murmester Tord Kiølsen sluttede 13. Juli 1717 Kontrakt om at opsætte det gamle, nedfaldne Vaabehus af ny med Grundmur, fra nederst til øverst med Kampesten, som menige Sognemænd førte dertil, samt med to murede Bænke (Rgsk.). ⁶ Kirkesyn. ⁷ Figuren har en Tid været i Privateje, hvor den er blevet restaureret, hvad der især er kendeligt paa Jesusbarnet. ⁸ M. Mackeprang: Danmarks middelalderlige Døbefonte S. 183.

Fig. 6. Jørsby 1785.